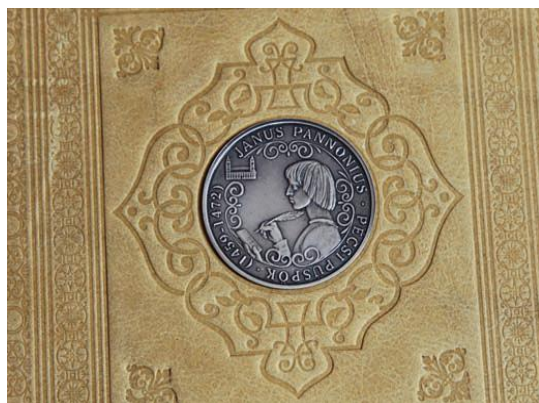

Új magyar bibliofil hasonmás sorozat születése (Schöck Gyula kiadványai)

Az elmúlt évtizedben a régi nyomtatványok és kéziratok hasonmás kiadásai iránti kereslet növekedésével egyidőben a kiadók különböző színvonalú, és persze különböző anyagi értékű (árú) sorozatokat indítottak útjukra. A hatvanas években indult, bibliofil és filológiai szempontból egyaránt igényes sorozat, a *Bibliotheca Hungarica Antiqua* túlélte a politikai változásokat, és a Balassi Kiadó kiadói gondozásában, filológiai alaposságát megőrizve (megfelelő kísérő tanulmány közlése mellett) továbbra is megjelenik. Ez a sorozat az irodalomtörténészek és a nyelvtörténészek számára készül, elérhető áron, de nem bibliofil igénnyel adja közre a ritka nyomtatványok hasonmásait. Sok kiadó szánta el magát alkalmi hasonmások létrehozására. Ezek a kiadványok általában méret-helyes facsimile-formák, a megrendelő pénztárcája dönti el, hogy milyen papíron, milyen kötéssel készülnek el. A Pytheas Kiadó, vagy a szentendrei Vincze László papírmalma és kiadója által kiadott könyvek sajnos még a könyvtárak számára is vásárlási nehézséget okoznak, ugyanakkor számos, ma már nehezen elérhető könyv vehető kézbe nekik köszönhetően. A Kossuth Kiadó és az Országos Széchényi Könyvtár *Amor librorum* klubja már rendszeresen évi öt könyvet jelentet meg, jellemzően 1850 előtti magyar nyelvű könyvek hasonmásait.

A szekszárdi Schöck Gyula azonban, összefogva a Pécsi Főegyházmegyével, nagy kalandba fogott. Több európai országban már régóta létező igényes hasonmás könyveket kezdett kiadni olyan céllal, hogy a jelentős vásárlóerővel rendelkezők kincsképzési szándékkal ezekbe helyezték el megtakarításaikat. A legjobb hazai és európai hagyományt követve, a hasonmás kötet előállítási minősége (papír, kötés) mellett, a kiadó külön könyvet írat a hasonmás tárgyául szolgáló műről, annak szerzőjéről, illetve kiadásairól, ha kell, le is fordíttatja ama már nehezen hozzáférhető nyelveken (latin, ógörög stb.) megjelent szövegeket. Költséges kiadás, minőségi könyvszakmai, filológiai és történeti munka, és ennek eredményeként hallatlanul magas ár. A kiadónak ráadásul nem titkolt szándéka az, hogy az egyes eladások hasznát új facsimile munkákra fordítja, illetve karitatív módon példányokat juttat el közkönyvtárakba a megjelent darabokból.

Iani Pannonii ... Sylva Panegyrica ad Guarinum Veronensem, praeceptorem suum. Et eiusdem Epigrammata nunquam antehac typis excusa. Basiliae, 1518, Johannes Frobenius. Hasonmás kiadás. Összeáll.: Fazekas Orsolya. Utószó: Pohánka Éva. Pécs, 2008, Fény Kft.

A kiadvány Janus Pannonius újratemetése alkalmából készült, a már említett szentendrei papírmalom (Vinczemill Kft.) által készített papírra nyomva. A nyomdai munkákat a papír készítője vállalta. A kötetet a pécsi Kézműves Bt. készítette el, az első borítót a szegedi Szabó Géza „JANUS PANNONIUS PÉCSI PÜSPÖK (1459–1472)” köriratú emlékérméjével díszítve. A könyvet Schöck Gyula tervezte.

A kísérő kötetben (a két kötet egy egyszerű tokban került elhelyezésre) megtalálható az összes szöveg magyar fordítása, beleértve Frobeniusnak az iskolamesterekhez és az olvasóhoz címzett két ajánlását, illetve Battista Guarinónak (Janus Pannonius tanárának fia) a költőhöz címzett két levelét is. A kísérő kötetben olvashatjuk Pohánka Éva könyvtörténeti ismertetését az 1518-as kiadásról. A kötet 1922 végén került Pécsre, az akkor már jugoszláviai Zsombolya plébánosától, aki szorult anyagi helyzetében (kirabolták) ajánlotta fel megvételre a kötetet. A püspök kisegítette őt nyomorult helyzetéből, ezért hálából, végül is, a kötetet adományként kapta meg a könyvtár.

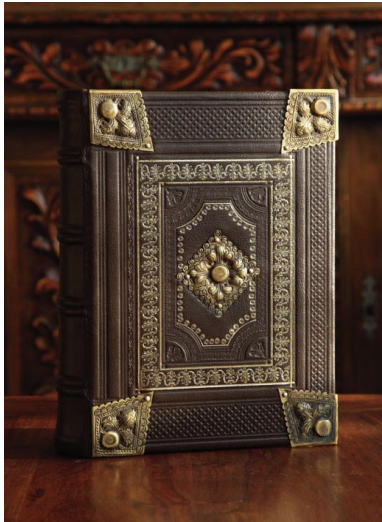
EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése

4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

VII. évfolyam

2010/1. sz.

Missale secundum morem Alme Ecclesie Quinqueecclesiensis. Venetiae, 1499, Johannes Emericus de Spira, impensis Johannis Paep. Hasonmás kiadás. Szekszárd, 2009, Schöck Kft.

A kiadás alapjául az alapításának 1000. évfordulóját ünneplő Pécsi Egyházmegye példánya szolgált. Az ebből hiányzó CI. és CXII. leveleket az OSZK pergamen-példányából pótolták. Az utóbbi levél különösen fontos, hiszen ennek verzőjén szerepel a kánon-metszet. Így ez a hasonmás kötet egy rekonstruált, teljes kiadás. A kötés, amely a Pécsi Egyházmegyei Kincstárban őrzött eredetit utánozza, a Bodrogi és Társa Kft. gondosságát dicséri. A hasonmás és a hozzá tartozó tanulmánykötet egy fadobozban került elhelyezésre. A kiadás valóban alkalmas a kincsképzésre, értéke várhatóan megmarad, illetve növekszik. A tanulmánykötetben három tanulmányt olvashatunk. Fedeles Tamás, aki a Pécsi Egyházmegye múltjának avatott szakértője, a kutatások szervezője, ezúttal a *Missale* megrendelőjének, Ernuszt Zsigmond püspöknek (1473–1505) portréját rajzolta meg. Az Egyházmegye története részleteinek tisztázása, a család, illetve a humanista főpap életének bemutatása mellett a tanulmány – de a hasonmás kiadás maga is – kimondatlanul is hangsúlyozza a Jagello-kor

művelődéstörténeti újraértékelésének szükségességét. A pécsi misekönyvet Török József tanulmányából ismerhetjük meg. Az esztergomi rítus szerinti nyomtatott misekönyvek sorát az 1480-ban Velencében megjelent nyitotta meg, a Pécsi Egyházmegye azonban a maga számára – más egyházmegyekhez hasonlóan – sajátos ünnepeket is beiktatott.

A hasonmás kiadás jól ráirányítja a figyelmet arra a tényre, hogy a lagúnák városa a Mohács előtti Magyarország könyvellátásában kulcsszerepet játszott. Csak összehasonlításként: a XV. századból 242 nyomtatott polonicum ismert, ebből 18 jelent meg itt, ezzel szemben a 126 ismert hungaricumból 22 velencei nyomda terméke. Külön ki kell emelni azt a tényt, hogy a két, nagyon rövid ideig aktív magyarországi ősnymda megszűnése után a budai könyvkereskedők – így Johannes Paep – tevékenysége biztosította az országot, főként az egyház intézményeinek a könyvellátását. Ők nem csupán kereskedtek, de könyvkiadói tevékenységet is végeztek. Az általuk finanszírozott 61 könyv közül 55 velencei nyomdásznál látott napvilágot (emellett csak Nürnbergben jelent meg számottevő kiadvány, Bécs, Krakkó, Lyon, Párizs csak néhány címmel szerepel).

Pohánka Éva a pécsi misekönyv fennmaradt négy példányának a történetét írta meg. A pécsi pergamen példányt Klimó György püspök Eszterházy Károly egri püspök jóindulatának megszerzésével tudta Kassáról a Pécsi Egyházmegyének megszerezni 1769-ben. Ugyanebben az évben került Klimó tulajdonába a ma az OSZK-ban őrzött papír-példány is (ezt nyomtatott ex librise bizonyítja). 1804-ben azonban már a Bibliotheca Regnicolaris (a mai OSZK) tulajdonában volt. Ide, Pohánka feltevése szerint, a pozsonyi káptalanból kerülhetett, ahova Klimó ajándékozhatta a könyvet. Az OSZK pergamen példánya esztergomi provenienciájú, minden bizonnyal a XIX. század hetvenes éveiben a Főegyházmegyei Könyvtár duplum anyagának cseréje keretében került (talán 1878-ban) a nemzeti gyűjteménybe. A negyedik ma ismert példány a pannonthalmi Főapátsági Könyvtár tulajdona (pergamen), ahova csaknem biztosan Tolnai Máté apát (1500–1535), korábbi pécsi klerikus vihette magával.

Monok István

A tanulmány teljes változata a Magyar Könyvszemle 2010/1. számában jelenik meg.